

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N° 26.

Torsdagen den 29 Juli

1843.

Granskning af den evangelist-luthersta trosbekännelsens förnämsta lärostycken af **M. Ignell**. Örebro, på B. M. Lindhs förlag, 1843.

"Jäke i negationen utan i positionen har sanningen sitt säkra fäste. Med blotta nedrisvandet winnes i det hela ingenting; blott för den mäktigare framträdande sanningen måste lögnen wika." Ignell.

Huruvida Hr Ignell frångått eller aktat denna sin egen grundsats, mot hwars riktighet intet kan wara att erindra, beswaras wäl icke alldeles lika af alla. Till det swar, hwilket ref. anser sig förpligtad att afgifwa, i fall frågan ställes på honom, skola följande allmänna anmärkningar utgöra en inledning.

I äldre tider war man mycket benägen att anse det stycke af christendomen, som från ålder kallats **Läran, lärosatserna** (doctrina, dogmata), såsom det hufvudsakliga, ja såsom det enda. Den som erkände detta, den war kristen; den som deremot afwek från detta, afwen i bisfrågor, den afwek från christendom. Man befinnade icke tillfyllest, att läran blott är ett uttryck af christendom, wiserligen ett nödwändigt och mycket maktpåliggande uttryck, med dock icke christendomen sjelf. Man erindrade sig icke, att bredwid läran afwen annat finnes, som tillsamman med läran uttrycker christendom, och att så wäl läran som stycken, hwilka med den böra samordnas, — handlingen, gudstjensten, christendomsamfundet — utspringa från det kristliga sinnelaget, eller om wi så wilja kalla det, från den kristliga tron, från tron på Jesum Christum, hwilken uttalas genom alla dessa stycken, dock olika genom hwarje. Man utgick derwid från det förmenandet, att läran gifwer tro, att läran således är det första och tron det andra, hwaremot under hela christendomens utveckling förhållandet warit ett omwändt och tro gifwit lära, uttalat sig i lära, och långt ifrån att åt-

nöja sig med det swaga fäste, som en lära kunde gifwa, twertom söft ett sådant i en werklighet, i den menniskoblifne och till ewighet bland menniskor werkande Guden, Jesus Kristus. I nyare tider har man infommit i en annan ytterlighet. Lära, den från en oförneklig tro härflytande, den af samsfundet erkända och med samsfunds handlingen (så wäl den offentliga som den mera enskilda) sammanstämmande läran har blifwit äfidosatt, försmädd, ansedd som en obetydlighet, med hwilken man efter behag kunde förfara. Man har härwid gömt sig bakom ett stort, ett heligt ord. Man har talat om **Sanningen**. Således har man för sanningens skuld bortklippt än den ena slifen af läran, än den andra, och man har afwen mången gång med sin sar kommit mycket djupt in i stycket, så djupt, att hela stycket skulle hafwa blifwit till trasor, om det kunnat blifwa detta och des motståndskraft ej warit för stor. Man har derwid gjort sig skyldig till en knapt ursäktlig förgätenhet. Man har förgätt det sätt, hwar på läran bildat sig. Det är en hos wisja theologer temligen allmän mening, att kyrkans lära med fog kan anses för ett lappwerk, att den ene utmärkte läraren tillsytt en klut, den andre en annan, och att på detta sätt ett temligen widunderligt helt uppkommit, hwars delar icke blott hafwa en mycket ringa inbördes öfwerensstämmelse, utan afwen temligen skarpt swärja mot hwarandra. Således skola Origenes och de första christologerna hafwa formerat läran om Kristus, Augustinus den om synden och nåden, Anselmus den om försoningen, Luther den om tron och helgelsen o. s. w. Meningen har blott från en wis lägre ståndpunkt något sken af riktighet. Från en högre och bättre wisar sig ett annat förhållande. I christendomen är Kristus den enda och egentliga sanningen. Men denna sanning är icke blott ett ord, en mening, en sats eller ett helt system af satsar; utan den är, såsom wi

redan hafwa sagt, en verklighet. När nu denna verklighet framstår för ett menniskoöga eller ett menniskobegrepp, så kunna icke dessa uppfatta den i all dess oändliga och outtömliga rikedom och herrlighet, utan de uppfatta deraf blott en eller några få sidor. Dessa skärskåda de noگا och dessa återgifwa de med menniskoörd så godt det låter sig göra. Samma eller nära liggande sidor wisa sig för ett annat förskande menniskoöga och menniskobegrepp och behandlas på samma sätt. Sålunda har wiserligen läran bildat sig såsom en mångfald och såsom en efter hand uppkommen mångfald, men tillika såsom en mångfald, hwilken, egentligen att tala, icke är gjord af menniskor, utan har sitt ursprung från det betraktade föremålets oändliga innehåll, hwaraf den ene betraktaren med en större sorgfällighet upptagit det ena, den andre det andra momentet, allt efter som särskilda förhållanden sådant erfordrat, men ingen har mäktat eller mäktar ännu att i **absolut fullständighet** uppfatta det hela. I de särskilda momenterna och sålunda äfwen i deras uppfattning, är der sanning, så widt som de äro momenter af det hela, af Kristus; de äro således sanna, med hänseende till den medelpunkt hwarifrån de utgå. Men de äro också sanna med hänseende till deras inbördes förhållande. Ett sammanhang dememellan kan nemligen uppwisas. Ett det enas beroende af det andra är omiskänneligt. Ja, det ena gör det andra rentaf nödwändigt. Man tage hwilket stycke af läran som helst, och ställe det tillsammans med något annat, efter utseendet temligen af lägsfett; man beskåde det till hwartdera närmast liggande; man låte sin uppmärksamhet följa det egna och utmärkande i hwartdera: man skall snart finna, att båda styckena i någon punkt träffa hwarandra, icke kunna umbära hwarandra, wäl kunna medgifwa någon i wiß mån varierande utbildning, men dock äro såsom organer i en lefwande kropp, af hwilka den ene lider och förstöres, när den andre lider och förstöres. Man kommer kanske till den klaraste insigten af detta lärans på en gång fina och storartade sammanhang, om man, med ögat på dess kärna, på Kristus, hwilken aldrig må förloras ur sigte, företager sig att föredraga det hela. Hwar man börjar, der börjar man med något, som för det hela är wigtigt och förnimmes i det hela. Det är som när man widrör någon del af menniskokroppen; det är wiserligen delen som widröres; men widrörandet förnimmes i det hela, och hela menniskan erfar, att icke blott en hennes del, utan hon sjelf i sin helhet är föremål för en utifrån kommande in-

verkan. Detta lärans nödwändiga utgående från Kristus och detta dess delars lika nödwändiga inbördes sammanhang gör den så helig, så wördnadsbjudande. Den blifwer genom detta ett moment af christendom, som icke får förnämas. Man anser det med rätta för helgedomsbrott att störa en gudstjenst, att inbryta i ett tempel, att wäldföra ting, dem fromheten anser för helgedomar; likaledes är det helgedomsbrott att förhindra en verksamhet, som en i sinnet boende gudsfuktan föreskrifwer, eller att störa en deraf beständ ordning: det är icke mindre ett helgedomsbrott att inbryta i den lära, som ett fromt samhälle rekänner för sin, att framhålla delar deraf i en dager, som icke är deras rätta och naturliga, att på dessa delar ställa fordringar, som de icke äro ämnade att uppfylla, och att således i stället att bedömma dem efter deras art, på dem lägga ett fremmande mått och förkasta dem, emedan de icke wilja låta mäta sig af detta.

Till detta brott, eller, om det begås i mindre mån, till detta fel, gör mången sig skyldig, äfwen bland dem, som erkänna hufwudsaken. Och man gör sig lätt dertill skyldig. Af det rika innehåll, som christendomens summa, Kristus, äger, framstår lätt någon särskilt punkt med utomordentligare glans. Denna uppfattas **företrädeswis**: denna betraktas med en uteslutande uppmärksamhet; från denna utgås såsom från det enda och det **hufwudsakliga**, och från den bedömmes det hela, oaktadt den blott är underordnad eller på sin höjd biordnad, men det hela dock ensamt från denna icke låter bedömma sig. På detta sätt uppkomma förkastelse-domarne öfwer läran. På detta sätt uppkomma de försök till dennas förmenta renande och återställande, som med allt skal kunna kallas pseudo-reformatorska. På detta sätt har Arianism, Pelagianism, Socinianism, Synergism, Swedenborgianism, Methodism och mycken annan ism fått sitt upphof, i hwilka alla företeelser wi kunna erkänna mycken fromhet, mycket allwar, mycken redlighet och mycken skarpsinnighet, bredwid mycken ensidighet. Likafälitet som wi böra förbise de förstnämnda goda egenskaperna, likafälitet böra wi försumma att låta den sistnämnda släta vara öf till en warning. Ännu äro prestelserna för öf många att måstrande ingripa i läran. Ännu wilja många lärostycken icke rätt böja sig efter de lineer, som wi förelägga dem. Ännu wägrar mången dogm att återpegla hwad den enskilde tror sig vara twungen att erkänna för **sanning**. Ware man icke för snar att såsom **lögn** stämpa det som sålunda icke will foga sig! Må

man heldre besinna det förhållande till medelpunkten och i det hela! Må man heldre besinna, huru det i **detta hela** fått sitt upphof och sin tillwert! Och ware man framför allt warsam i behandlingen af detta hela! Det förstöres lätt derigenom, att wigtiga delar bortskäras eller förnärmas. Här gäller det gamla ordspråket, att **små sår icke må föraktas**. Ett ringa sår i en för det christliga lifwet wigtig del af läran kan lätt blifwa af betydighet, först för **hela läran**, och sedan för **hela det christliga lifwet**.

Men huru står denna warsamhet tillsammans med en tvåfaldig werksamhet, som icke hos oss christne, åtminstone icke hos oss protestantiske christne, sår saknas, nemligen först med den reformatoriska och sedan med den wetenskapliga? Swarken den ena eller den andra får uppgifwas. Den reformatoriska är blott en högre grad af den restauratoriska, och denna måste inom christendomen fortgå i hwarje nu af tiden. Liksom en lefwande organism utan allt uppehåll återställs och åter frambringar sig sjelf, så sker och detta med christendomen, med christendomen hos individen och med christendomen hos samhället, och det sker med christendomens alla hufwudmomenter, således och med läran. Hwarje tillökning i insigtens klarhet hos den enskilde och i det beständighet och gemensamhet hos samhället är en sådan restauration. När en menighet genom en predikan förwisas om en läropunkt, som förut för densamma varit förgäten eller dunkel, så sker en sådan restauration. Hwar och en sådan restauration är i smått en reformation. Hwar och en sådan afhjelper någon felaktighet, borttager något sämre och återgifwer något bättre. Men wanligen kallar man restaurationen blott då en reformation, när den i sin högsta grad inträffar. Ett lärostycke kan frodas på de öfrigas befostrnad, kan utwera i wilda och förderliga widunderligheter, kan härigenom hota att förstöra det hela. Eller och kan ett lärostycke, som är af wigt, så ligga i förgätenhet, att det af ingen påaktas. Gemmenligen inträffar på samma gång båda sjuksdomstillfällena. Så war det på Luthers tid. Wi behöfwa icke här utreda hwarken hwad som war för mycket eller förlitet i den då gällande läran. Att både för mycket och för litet fanns, weta wi tillräckligt. Och derföre behöfdes en reformation. Den skedde icke på det sätt, att man wände opp och ned på det hela. Detta behöfde icke ske. Hade det behöfts, så hade det kanske skett. Mod saknades icke, åtminstone icke hos Luther. Utan det skedde så, att ej blott den gamla

grunden, utan äfwen den gamla byggnaden behölls, men en del luxurierande men tillfä wansfällande och onödiga tillbyggnader förstördes och andra förgätna och förfallna bragtes i brukbarhet och helgd. Hade man welat gå till wäga på ett annat sätt, så skulle antingen de reformatoriska försöken förswunnit med dagen och intet uträttat, eller och skulle christlig lära hafwa blifwit upprifwen. Må detta förhållande wara och till en underwisning i affeende på våra reformatoriska bemödanden! Wäl behöfwas sådana. De behöfwas såsom en alltjemt fortgående restauration och de behöfwas kanske också såsom en mera egentlig reformation. Det förre behöfwet är utan twifwel nu såsom alltid det största. Uppfylls det rätteligen, så förminskas derigenom behöfwet af en egentlig reformation. Men finnes och det senare — mycket låter oss i vår tid förnimma om ej det tillstädeswaro, åtminstone det annalkande — så aktar sig den wise för att med för hastig och för wäldsam hand gripa in i werket. En besinningslös och derigenom ohelig reformation blifwer lätt en depravation. Mycket och stort ondt kan ofta genom en ringa åtgärd botas. Mången gång kan reformatorn instränka sig till att wara restaurator, och om den senares ära icke är större, mera lysande, mera hänförande, än den förres, så är den åtminstone särrare, ljusware, och både för honom sjelf och för hela hans omgifning mindre störande. Såsom reformationer i denna deras stora bemärkelse, icke äro hwar mans werk, så kunna icke heller de skakningar de nödwändigt wälla af hwar man fördragas.

Hwad wetenskapen beträffar, så har den, såsom sysselsättande sig med läran, alldeles tillräckligt utrymme, utan att den just behöfwer göra all ting ny. För det första har den att utreda, om wi så få uttrycka oss, lärans **nödwändighet och möjlighet**. För att kunna åstadkomma detta, måste den affe lärans ursprung, betrakta det art, och derföre tillfyllstgörande redowisa. För det andra har den att redowisa — wi widblifwa den begynte terminologien — lärans **werklighet**. Läran har fått en så utomordentligen rik och sin utbildning, att detta sält är mycket stort och fordrar krafter af stort omfång och stor omwerling. Det är icke något ringa att följa det christliga begreppets utwäckling i alla det skiftningar, att för medwetandet fast och klart uppställa hwad som i detta begrepp är oestergiflig hufwudsak, huru denna har sina olika brytningar, huru dessa inbördes förhålla sig, hwad de mot hwarandra betyda, hwad som måste yrkas såsom något fast och hwad

som kan lemnas derhån såsom i någon mån rörligt, såsom antingen icke behöfswande eller icke mäktigt af en noggrannare bestämning. Och tager man dertill i betraktande hwad som i affeende på läran blifwit gjordt af andra — dels kyrkolärare, dels kyrkosamhället — inlåter man sig, såsom man mycket ofla både bör och måste, i en kritik af detta, så har man sannerligen nog att uträtta, och den wetenskapsman, som företager sig lärans bearbetning, behöfwer icke klaga öfwer brist på material. Huru denna bearbetas, ankommer naturligtvis på hans egna krafter. Förfastar han densamma och wäljer han sig en annan material, som antingen utifrån honom gifwes, eller som han förmår skapa ur sig sjelf, så kan han vara mycket, som är rätt godt, men i egentlig mening dogmatiker, dogmatum et doctrinæ scrutator, kan han ej sägas vara.

Hwad skola wi nu säga om de wetenskapsmän, som wilja vara dogmatiker, men öfwerstrida den här antyddade gränsen? Så mycket är wäl uppenbart, deras wetenskapliga bemödande må för öfrigt hafwa hwilken halt som helst, att den lära de utveckla är mera deras enskilda än den erkända kristliga. Wi hafwa ingen rätt att falla en lära absolut ochristelig, så snart Kristus i den erkännes som utgångspunkten för allt lif och all salighet. Men om dels denna punkt och dels de dermed i sammanhang stående, om och underordnade, uppfattas på ett wäsentligen annat sätt än de af församlingen uppfattas, om nytt inlägges, som församlingen icke erkänner, om gammalt förnekas, som församlingen erkänner för sitt, om en lära utvecklas, som är helt och hållet eller i hufwudsakliga delar ny, så måste icke blott församlingen, utan och de wetenskapsmän inom församlingen, hwilka gjort det till sitt hufwudsakliga sträfswande att förstå församlingens lära och göra den förstådd af andra, afwisa sådant såsom för församlingen fremmande. Deremot kan det mycket wäl medgifwas, att en sådan läroutveckling ådagalägger mycken skarpsinnighet, är utmärkt af en stor wetenskaplig följdriftighet, förräder ett djupt och allwarligt sinne, och således i wärde af ett wißt slag kan stå långt framom utvecklingar, som i intet afwisa från den erkända läran. Det hufwudsakliga, som dock måste läggas densamma till last, är att den icke respecterar det gifna, det erkända, att den tror sig behöfwa söka sanningen på helt och hållet nya eller för det mesta nya wägar, att den anser den form, det uttryck för sanning, som tillfredsställt en hel förwerld, numera wara otillräckliga och behöfwa utbytas mot andra.

Med ett sådant framgångsätt kan en läroutveckling aldrig omedelbart verka till lärans restauration. Den blifwer — twertemot hwad den will vara — en negation, icke en position; den verkar mera nedriswande än uppbyggande. Innan den nemligen kan göra det egna till gällande, måste den hafwa det gamla nedbrutet; och detta så mycket heldre, som efter des förmenande det gamla blott är ett näste för lögn och förwillelse, hwilket omöjligen kan fördragas. En sådan läroutvecklings omedelbara werksamhet på den erkända läran kan således icke vara annat än en förstörande. Att den deremot medelbarligen kan verka densamma till nytta och uppbyggelse, må icke förnekas. Den kan nemligen skärpa estertanken hos dem som bearbeta den erkända läran; den kan för dessa upptäcka många brister, som behöfwa fyllas, många fel, som behöfwa godtgöras, många falska omdömen, som behöfwa rättas, många lösa combinationer, som behöfwa förstärkas eller omgöras. Den kan alltså hafwa ett wärde och måste åtminstone tolereras, om den också icke af kyrkan eller af målsmännen för kyrkans lära kan betraktas med wänliga ögon.

De första tre till fyra decennierna af wårt århundrade hade en wetenskapsman, om hwilken det sagda i hela des widd gäller. Fr. Schleiermacher war en af den nyare tidens herrligaste företeelser*). Wi behöfwa ej omtala hans klara och skarpa tanka, hans djupa och rena sinne, hans upphöjda och storartade character, hans omfattande och djupt ingripande, dock alltid lugna och oförwillade werksamhet, hans friska, glada, kärleksfulla, från allt smått och lumpet befriade wäsen. Wi behöfwa icke taga i betraktande de mycket olika literaturfält, på hwilka han war en af de adrasörnämsta arbetarne. Wi hafwa här blott att nämna hans förhållande till dogmatiken. För det första bestående han för denna ett begrepp, som kan bestå inför all wetenskap och af all wetenskap måste respecteras. Man kan wäl säga, att dogmatiken före Schleiermachers tid war antingen något för mycket eller något för litet.

*) Det har wäl sin betänklighet att berömma Schleiermacher, då icke blott ett förut om honom uttaladt beröm blifwit som en märkwärdighet anmärkt, utan och någon wiget blifwit ansedd derpå ligga, huru widsträckt detta beröm kunnat verka (se Öfwerfigt af Christina kyrkans senare händelser af C. F. af Wingård, s. 163); men äfwenret måste än en gång wedervägas. I Tyskland berömmes mannen dock af sådana den erkända lärans författare som Neander och Tholuck.

Den war för mycket enligt deras bestämmande, som gäfwö den ett helt annat fundament och en helt annan art än all annan wetenskap, som tillförlige deraf ställde den uppöfwer och afföndrad från all annan, som med anledning af denna des upphöjdhet icke bearbetade den efter de lagar, som för all annan wetenskap gälla. Den war deremot förlitet för dem, som knapt ansågo den för annat, än, såsom någon nyare författare uttrycker sig, "en beskrifning af den mensklige andens förwillelser." Schleiermacher tillbakawisade både den ena och den andra öfwerdriften och ådagalade, att dogmatik både kan finnas och måste finnas, utan att annan wetenskap, äfwen den strängaste, deraf behöfwer lida. Detta åstadkom Schleiermacher derigenom, att han såg så djupt in i religionens och särskilt i christlig religions wäsen, utwisade hwad som för båda är hufwudsak, och särskilt framwisade Christi person såsom en axel, kring hwilken all christlighet hos den enskilde och all christendom i werlden wänder sig. Och detta är hans andra förtjenst af dogmatiken. Den skiljer honom bestämdt från den filosofiska skola, som i de senare tiderna sysfelsatt sig med theologiska frågor. För den är Kristus mera ett namn än en werklighet, mera ett unifersale, hwaraf hwarje menniska utgör ett litet fragment, än ett historiskt individuale, som äger en öfwer all mensklighet upphöjd art. För Schleiermacher såsom för hwarje troende christen war Kristus det senare, och att framställa honom såsom detta, det anser Schleiermacher för all christelig läras och således äfwen all christelig dogmatiks oafwisliga åliggande. Männe icke Schleiermacher härigenom har förwärfwat sig rätt att anses åtminstone för christelig skriftställare? Slutligen har Schleiermacher med ett herrawälde öfwer materialen, för hwilket hwarje hinder wiker, och med en finhet och skarpsinnighet i behandlandet af materialens särskilda momenter, som aldrig nog kan beundras, ända i de minsta delarne utfört ett dogmatiskt system, som för samtid och efterwerld innehåller de kraftigaste fermenter för religiös kunskap. Men med allt detta är Schleiermacher icke hwad wi anse en dogmatiker böra wara. Han är mera Schleiermacher än dogmatiker; han respecterar för litet den gifna och bestående läran. Då han låter Kristus och christendom såsom tillwarande wara bewis nog för deras rätt att tillwara och erkännas, så borde han låta desamma gälla i affeende på läran. Sådan som denna en gång blifwit öf gifwen, sådan må den af öf äras, så widt som Kristus af öf äras. Wi kunna icke omgöra den.

Ett par årtusens lärobyggnad låter lika så litet af en menniskohand ombilda sig, som denna kan förwandla en gothisk cathedral till ett modernt unifersitet eller till en efter konstens regler organiserad theater. Den som icke har någon trefnad i den gothiska byggnaden, må öfwergefwö den — men låta den stå. Han är för swag att nedriswa den. Wi wilja icke säga, att christendomens lärosystem icke hade funnat på ett annat sätt utbildta sig än wi nu äga desamma. Wi wilja icke heller säga, att det Schleiermacherska lärosystemet icke åtminstone till sin kärna är christligt; wi äro twertom wisä om motsatsen. Men, wi säga, att då det Schleiermacherska systemet icke i sig upptager det gifna, icke respecterar detta såsom berättigadt till det erkännande, som församlingen stänkt och stänker desamma, utan twertom på ett alldeles egendomligt sätt är dogmbilbande, så måste wi, under ett tackamt emottagande af allt det myckna förträffliga och herrliga, som dogmatikern Schleiermacher erbjuder öf, anse hans dogmatik i det hela betraktad, icke som en position, utan som en negation, icke som ett uppbyggande, utan som ett nedriswande af objectiv christlig lära.

Och härmed är också wår mening uttalad om det försök, som blifwit gjordt att i swensk kyrka införa det Schleiermacherska lärosystemet. Herr N. Ignell har redan med några äldre arbeten begynt detta försök. Af dessa äro *Grundragen af den christliga sedeläran*, af hwilka dock blott första afdelningen utkommit, det märkwärdigaste. Författaren går der positivt tillwäga, ponerar och urgerar sina satser, eller lägger åtminstone för dessa en grund, på hwilken byggnaden framdeles kan uppföras. Så wis ref. är, att detta arbete aldrig kan blifwa af något rätt betydligt direct inslytande på wår kyrkolära och det christliga begrepp, som hos öf kan utwedla sig, och så litet han kan anse ett sådant inslytande för gagneligt eller önskwärdt, så mycket önskar han, äfwen om författarens grundsatser i affeende på christlig lära icke undergå någon hufwudsaklig modification, att arbetet måtte blifwa fulländadt. Det skall i wår theologiska literatur blifwa ett märkligt *privatarbete*. Ref. har intet annat ord än detta för att beteckna skrifter, som förkasta det gifna och erkända, och i stället för detta framhålla det egna och enskilda. Detta positiva arbete har dock icke Hr Ignell trott göra tillfyllest. Han har äfwen inlåtit sig i en direct kritik, wi kunna gerna säga, i en direct polemik mot den gällande läran. Hans kritik eller polemik innehålles i den *Granskning*, hvars titel öfwan

fullständigare blifwit uppgifwen. Wi skulle vara mycket orättwisa, om wi icke i detta arbete wille erkänna en grundlig och allwarlig lärdom, mycken skarpsinnighet, en bekantskap med wetenskapens hufwudfrågor, som långtifrån är allmän, ett ädelt och warmt nit för den ofördunklade sanningen*). Härjemte må särskilt såsom något mycket priswärdt anmärkas den öppenhet och ärlighet, med hwilken författaren framlägger sina meningar. I den se wi något wida bättre än det hyckleri, med hwilket en wiß theologisk skola öfwerstyler ännu större afwikelser, lekande med ord, hwilka med den erkända läran synas fullt öfwerensstämmande. Men med allt detta måste wi på det högsta, af skäl som redan äro uttalade, ogilla boken. Det sönderbrytande af läran, som försöfes, tro wi icke kunna förswaras. Wår lära är ännu för stark, för frisk, för mycket genomslupen af sanningens ädla metall, för att genom några om och rätt skarpsinniga hugskott kunna söndersprängas. Wi leswa ännu för djupt inne i des särskilda stycken, att wi skulle wilja eller kunna låta öfberöfwas dessa. Till och med det stycke, mot hwilket förf:s åtgärder äro mest skoninglösa, försoningsläran, något nära efter Anselms utveckling, är för öf så heligt, att wi icke kunna låta det fara. Och desamma gäller i afseende på trinitetsläran, läran om synden, om nåden, om det ewiga lifwet, till och med om den ewiga döden. Dessa läror äro de christnes läror; detta må försäkra dem om de christnes aktning. Tilldelas dem icke denna, så må likaså gerna christelig handling, christelig gudstjenst, christelig samhällsordning eller hwilket ut-

*) Här wisar sig åter för ref. en betänklighet. Han har i en uppsats, som wunnit någon uppmärksamhet, tillerkännt Strauß, hwad han hos honom trott sig finna, kärlek till sanning. Ett sådant synd har blifwit klandradt, ref. wet icke om med hänseende till ref:s ord eller till några andras. Ifr den i förra noten nämnda Öfwerfigten s. 181. Nu tror ref. sig finna och böra erkänna samma goda egenkap hos Hr Zgnell, hwilken dock i nämnda Öfwerfigt icke anses för mycket mindre irrlärlig än Strauß. Ifr s. 163—4. Ref. anmärker till sin framtida säkerhet, att han hos dessa män tror sig finna sanningssärlighet, icke sanning, full och exact sanning. Der är wäl någon stillnad. Äfwen om den förra icke är mer än det sökande efter sanning, som, efter wårt förmenande, ännu icke wunnit någon framgång, och som dersöre hittills af öf måste anses som mislyckadt, så förtjenar det wäl att af öf blifwa erkändt och äradt. Tillkommer en menniska heder blott för den fulltomligt funna, för den tillflykt eröfrade sanningen, icke för den sökta, hwilken menniska är då hederwärd?

bildadt moment af christendom som helst gifwas till spillo. Men detta är "upplösning, icke upplysning," och genom upplösning upprätthålles icke positiv sanning.

Efter dessa anmärkningar skulle ref. wilja framställa en fråga till den af honom i mer än ett hänseende ärade författaren. Är wår tid och wårt land den rätta tiden och den rätta orten att sönderbryta hwad som ännu är helt? Är icke nog mycket både utom och inom öf sönderbrutet? Skall fragmenthögen ännu af öf öfas? Skall wår historias monte testaccio ännu på det sätt wera, att den lära, som ännu hos öf är någorlunda hel, skall krossas och utkastas? Har en sådan hel lära intet värde? Är också för kyrkan den meningarnes splittring och söndering att önska, som wisar sig i wår stat och wår skola? Swensk kyrka har ännu en wiß fasthet och sammanhållning, som andra folk med grämelse hos sig sakna. Wi äro fria icke blott från de olika confessioner, som i så många andra stater wäl hafwa lika rättigheter, men dock dels i mjugg och dels uppenbarligen bekämpa hwarandra, utan och, åtminstone någorlunda, från de olika partier, som mången gång wälla en rätt stor oreda och i rätt betydlig mån hämma ett rent och skönt religiöst lif. Ref. talar naturligtwis här om tillståndet hos wårt folk, des clerker så wäl som des lekmän; han talar icke om meningsolikheten hos några tiotal lärde, eller om slappheten och obestämdheten hos några hundrade eller tusental individer i olika klasser af nationen. Skola wi från detta wårt lugn inkasta öf i de andra folkens trasel? Ref. skulle ingalunda framställa denna fråga, om han ett ögonblick trodde, att söndering och strid i afseende på kyrkoläran behöfdes antingen för det religiösa lifwet, i dettas goda och sköna utveckling, eller för den stränga wetenskapliga werksamheten. Swartdera af dessa stycken är honom så wigtigt och dyrbart som det för någon kan vara. Men fullt öfwertygad som han är, både att religiöst lif icke behöfwer lida det ringaste intrång af den lära wi bekänna, och att den strängaste och skarpaste wetenskap inom denna lära har allt det utrymme, som den med någon rätt kan fordra, måste han önska, att wår kyrka må blifwa försonad för den oreda och det split, som begynt wisa sig i wår borgerliga ordning, lifsom att de män, som utrustade med kunskaper, hufwud och hjerta sysfellsätta sig med kyrkans angelägenheter, wille behjerta wår ställning och wåra behof. Till dessa män räknar ref. utan all tvekan Hr Zgnell. Så mycket smärtsammare är det att se honom

fälla sig till ett parti och äfwen hyllas af ett parti, af hwilket han icke har någon ära. Han är sannerningen för god för det tomta och fada beröm, som tilldelas honom i våra så kallade fria tidningar. Detta beröm kommer wisserligen icke från någon ren kärlek till Schleiermacher, eller till wetenskap, eller till en mera ogrundad sanning än den vår kyrkolära gifwer oss, utan det kommer från hat till den sak, mot hwilken Hr Zgnell också synes vara fientlig. Ref. säger med lit synes. Ref. är nemligen öfvertygad att kärlek, att varm kärlek till protestantisk kyrka och således också till protestantisk kyrkolära hvilat på bottnen af Förf:s hjerta. Den hvilade åtminstone på bottnen hos hans mästare, hos Schleiermacher, och den gjorde sig hos denne allt mer och mer gällande. Ref. motser med glädje en tid, då detta skall vara förhållandet, äfwen med lärjungan, och åtminstone de billige och ädelsinnade wännerne af kyrkan icke såsom nu skola behöfwa att i denne man se en förstöringens apostel.

Vi kunna icke inlåta oss i arbetets ensfildheter, i afseende på hwilka wi dock måste anmärka, att hwilken som helst ibland dem kan ses i en annan dager än den Förf. använt, och sedd i en annan får en helt annan betydelse än den Förf. deråt gifwer. Wäl är icke allt guld som glimmar, men icke heller är allt örenlighet, som är öfwerdraget med en glanslös yta. Att nu undandröja denna från hwarje punkt af lärobegreppet, eller åtminstone från de hufwudsakliga punkterna, att göra dessa ljusa och genomskinliga, det kan vara föremålet för en stor bok eller snarare för en hel lefnads verksamhet, men det tillhör ingalunda en tidningsuppsats. Endast så mycket må wid slutet af denna anmärkas, att Förf:s förfarande med de kristliga lärostyckena icke är rättfärdigt, då han låter dessa framträda lösryckta från hwarandra och beröfwade allt inbördes sammanhang, hwaremot han mot dem anwänder hela det Schleiermacheriska systemets mycket insigtsfullt combinerade krafter. Förf. är alltförwäl besatt med hwad som i theologien stett, för att icke weta, att också wårt lärosystems krafter både blifwit combinerade och kunna kombineras. Men kunna de detta, så har wäl den mot detta system nyttjade combinerade makten ingen rätt att anse sig för starkare, för det att den med någon fördel synes kunna anrycka mot några isolerade troppar. En sådan seger är mer än twetydig och skänker ingen ära.

Bredwid det myckna i boken förefommande, hwaraf läran tydligen upphäfwes och förstöres, finnes myc-

ket, som hwarje insigtsfull kristen med glädje underkskrifwer. Att erkänna detta är så mycket snarare refskyldighet, som han hos Förf. flandrat mycket. Bland det bästa i boken må följande lika så riktiga som wadtra stycke meddelas. Det må tillika vara ett bewis, att Förf. icke befinner sig så långt aflägsnad från kristlig lära, att wi icke skulle vara berättigade att anse honom wärdig vår aktning och wälwilja. Systningen i detta stycke är uppenbarligen en helt annan än den hos Strauß och consorter. "Till den bättre hedendomens och det gamla testamentets sedlighet," heter det s. 147, "företter det kristliga lifwet en motsatt karakter. Sonen kan intet göra af sig sjelf, utan det han ser Fadren göra: men allt det han gör, det gör också Sonen, sade Jesus Joh. 5: 19. Såsom hos honom den inneboende gudomsandan gaf åt hwarje handling dess impuls och gjorde hwarje gerning och ord till en fri skapelse och yttring af denna gudomsanda, så skulle nu ifrån honom samma anda meddela sig åt hans bekännare. Men dermed att Christi anda förkroppsligade sig hos dem, skulle de också upphöra att wara eller wilja wara något såsom af eller för sig sjelfwa. Uti den förut atomistiska verksamhetens ställe skulle nu träda en organisk. Såsom han lefde för oss, så skulle också hans bekännare lefwa för hwarandra. De skulle såsom lemmar uti en kropp, hvars hufwud Kristus är, såsom Aposteln Paulus uttrycker sig, blott hafwa förwerkligandet af hans anda till systemål i sina gerningar och omsorger. De skulle i medborgskapet uti hans rike förstå sin sällhet och sitt wärde, och uti verksamheten för detta rikes tillwärt sin lefnadsställelse. I denna tjänst skulle de bewisa sig trogna och odra med sina af Gud dem förlånade pund. Men just emedan de, af hans anda frigjorde, i stället för att beherrskas af något utwärtas såsom sådant, twertom sjelfwa skulle herrska med honom, gaf Kristus ej heller åter några stadgar, såsom uti det gamla förbundets tid. Han anbefalde dem blott detta ena, att älska hwarandra inbördes med den kärlek hwarmed han älskat oss. Af denna kärlek skulle de igenkännas såsom hans lärjungar. Joh. 13: 34, 35. Och alldenstund en existens, sådan som Christi, tillförene aldrig varit sedd på jorden, war detta budet ett nytt, men i förening härmed hela lifwets beskaffenhet en ny."

Οὐ μακρόν εἰ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ
— hette det fordom till en skriftlär, som utan att ännu hafwa omfattat Kristus, sådan som denne stod framför den af sin egen wishet hänförde, likwäl insåg,

att det war mer än brännoffer och all offer att älska Gud af allt hjerta och allt förstånd och af allo själ och af allo magt och att älska sin nästa som sig sjelf. Marc. 12: 33, 34.

H. R.

Notiser:

De sista napoleoniska krigsårens historia har under loppet af innevarande år blifwit riktad med flera utkomna arbeten. Till war kännedom ha kommit: Die Geschichte der Befreiungskriege von 1813—14 und 15, nebst einer Uebersicht der geschichtl. Ereignisse der Jahre 1789—1813, inwieweit diese auf die Befreiungskriege Bezug haben und dieselben erläutern. Von Rob. Bürker u. G. Grieben. Mit 14 Portr. u. e. Uebersichtskarte von Deutschland u. d. angrenz. Ländern. 1. u. 2. Bd. oder 1.—9. Lief. Mit 4 Portr. (Breslau, Freund, à Lief. 9 Ngr.) — General Graf Bülow v. Dennewitz in den Feldzügen von 1813 u. 1814. Von einem preuß. Officier. (Leipzig, Brockhaus. 1 Thlr. 18 Ngr.) — Zur Geschichte des Feldzuges von 1813 von v. Hofmann, f. pr. General-Lieut. a. D. 2. neu bearb. u. verm. Aufl. (Berlin, Mittler. 1 Thlr. 20 Ngr.) — Beiträge zur Geschichte des Jahres 1813. Von einem höhern Officier der preuß. Armee. (kommer att utgå 2 band jemte bilagor.) 1. Bd. (Potsdam, Neigel. 2 Thlr. 20 Ngr.) — Geschichte des Feldzuges von 1814 in dem östl. u. nördl. Frankreich bis zur Einnahme von Paris, als Beitrag zur neueren Kriegsgeschichte. 2. Th. Mit 3 Plänen. (Berlin, Mittler. 3 Thlr. 10 Ngr.) — Geschichte des Krieges in den Jahren 1813 und 1814. Mit besonderer Rücksicht auf Ostpreussen und das Königsberger Landwehrbataillon, von Karl Friccius. 1 Th. bis nach der Schlacht bei Leipzig. Mit 5 Plänen auf 1 Blatte. (Altenburg, Pierer. 3 Thlr.) — Recueil choisi des dépêches et des ordres du jour du feld-maréchal duc de Wellington, par Gurwood. (Bruxelles, Muquardt. 5 Thlr.)

Inom den literära werlden hafwa nyligen följande dödsfall inträffat: Dr Latham, en af de utmärktaste ornithologer, död i slutet af Maj månad på sitt landtogs wid Winchester, 78 år gammal. Erkändt är värdet af hans verk: *General synopsis of birds* (6 band, 1781—85 och tillägg 1787 och 1801); *Index ornithologicus* (2 band, 1790, med suppl. 1801); *Natural history of the species of sawfish and other subjects* (1815). — Den 3 Juli dog i Paris Samuel Hahnemann, Homöopathiens fader, i sitt 88 år. Trots fortfarande mycket angripande försöt öfwer läkemedlens verkningar, hvilka han anställde på sig sjelf, och en rastlös verksamhet och arbetsamhet, har han genom sitt dietiska lefnadsfätt, undvikande af alla läkemedel i äldre ålder, fört till en genom sin homöopatiska sjelfbehandling, uppnått denna höga ålder. Hans talrika lärjungar och anhängare hafwa åt honom föransattat

en lysande lifbegångelse och ämnat att upprepa en minnesvärd öfwer honom på Père Lachaise. — I Göttingen afled d. 17 Juli Professorn i lagfarenheten wid universitetet derstädes, geheime justitie-rådet Dr Mühlenbruch. — I Wien har också i denna månad aflidit den berömda skriftställarinnan Carolina Pichler, född Greiner, i sitt 74 år. — Den bekante skriftställaren Ent v. d. Burg, som inom kretsen af österrikiska litteraturen plågade anses som en auktoritet, särdeles på det kritiska fältet, har med ett dolkstygn gjort ända på sin mer än 50-åriga lefnad. Han war katolsk prest, medlem af det öfverrika Benedictinerabbotstiftet i Möll i nedra Österrike. Man säger, att lefnad wid lifvet och otillsfredshet med sitt stånd förmått den annars allmänt värderade mannen till detta tragiska beslut.

Frankrike. Om vi icke misstaga oss, så har af de frenologiska undersökningar, hvilka man anställt med Napoleons hufvud, wifat sig, att den store kessaren måste hafwa varit en mycket wanlig och obetydlig människa. Detta war ett hårdt slag för Galls system, af hvilket de troende dock ej hafwa lätt afhålla sig att swärja på sin mästares ord. Sedan någon tid har uppsjön af skrifter, som hafwa afseende på frenologi och fysionomik, stigit till en fruktansvärd höjd. Wi kunna här ej åtaga oss att lemna en någorlunda fullständig lista på de fransyska verk, som utkommit på detta område, på hvilket bredwid mycket nyttigt dock äfwen oändligt mycket ogräs frodas. Wi åtnöja oss derföre att här blott fästa uppmärksamheten på twenne arbeten, hvilka gifwa en klar grundritning af denna tweydiga wetenskaps närvarande tillstånd. Dessa äro "La physionomie et la phrénologie," af Isidor Bourdon, och "Eléments de la phrénologie," af den bekante Florens, den ständige sekreteraren wid Académie des sciences. Särdeles behandlar det sednare arbetet detta ämne på ett värdigt sätt. Då de frenologiska och fysionomiska studierna för närvarande finna så mycket bifall, så låg den ideen mycket nära, att använda fysionomikens grundsatser på den närvarande tidens notabiliteter, d. w. s. esterwisa, i hwad förhållande ännu lefwande stora mäns ansigtsdrag och hufvudskälsbyggnad stå till deras egenstyper och handlingar. Wi finna ett försöt till en sådan undersökning, som äminstone förmedelst sin originalitet väcker något in resje, i den lilla skriften: "Les hommes politiques du jour jugés d'après Lavater," af M. Sacquet (Paris 1843).

(Bl. f. I. II.)

(Särmed följer ett Bihang.)

Nr 27 af denna Tidning utgifwes Lördagen d. 19 Augusti.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1843.

Bihang

till

Studier Kritiker och Notiser Nr: 26.

I anledning af undertecknads förklaring i Nr: 25 af denna tidning hafwa twenne artiklar, den ena af Prof. Hill i *Skånska Correspondenten* Nr: 56, den andra af Adj. Rosenschöld i *Bihang till Lunds Weckoblad* Nr: 29, blifwit synliga. I det sednare har äfwen Boktryckaren Mag. Berling ytterligare styrkt sin i Nr: 25 af denna tidning införda uppgift.

Undertecknad tror sig icke kunna winna någon större upprättelse än genom att publicera nedanstående emot sig riktade förklaringar.

Prof. Hills lyder:

Uti Nr: 45 af stadens literära tidning, *Studier, Kritiker och Notiser*, förekommer en "Förklaring" som tar swar en hastig motklaring, ehuru den för det mästa innebär sjelf en sådan, wittnande om huru stor oro det blifwit i lägret genom tryckningen af en akt som rörde Redaktörens principal wid consistorii-bordet. Det Bihang, som föranledt densamma, uplyser tillräckligen frågans upkomst och ställning; hwar och en finner deraf att det varit just Hr Prof. Ekelund som för 13 år sedan med sin s. k. genmälan började twisten, som dock ej blef någon twist, emedan intet swar trycktes — blott skrefs. Men då i sistlidne Oct. på samma G:s upmaning nämnde genmälan åter trycktes i vår literära tidning, så tillställde jag Redaktionen mitt swar alldeles sådant det nu i Bihang finnes tryckt beledsagadt af följande skrifwelse:

Till Redaktion af *Studier, Kritiker och Notiser*.

Då jag finner i sednaste numret Hr Professors Ekelunds s. k. Genmälan, såsom Bihang intagen, och det till följe af hans egna upmaning, så får jag anhålla, dels att början af den recension, som densamma föranledt, må i tidningen intagas, på det allmänheten må känna det hwarom det egentligt varit och ännu är fråga, dels att följande mitt swar, hvars tryckande jag då för tiden af skonsamhet afstod från att yrka, äfwen må intagas, helst jag icke anser det löna mödan att nu författa något nytt.

E. J. H."

Redaktionen behöll den länge, utan swar, hwarföre dess innehåll icke kunde vara redaktören E. A.

Hagberg "fullkomligt obekant," något som också illa swarar mot det strax derpå följande tillkännagifwandet af den samme, att artikeln tryckning blifwit af honom bestämdt nekad "en 3:dje person"; och såwida denna 3:dje person skall vara jag, är sjelfwa detta tillkännagifwande så tillwida haltande, som jag blott en gång tillfälligtwis frågade E. A. H. om orsaken hwarföre mitt försvar ej infördes, och derpå erhöi ett swar fullt af undflygter, men det kunde aldrig falla mig in att ställa min fråga så, att ett bestämdt wägrande kunde blifwa swaret, helst jag ganska wäl kände det intima förhållandet mellan E. A. H. och A. W. E. — Med bihanget är wäl samma förhållande som med genmälan, hwilken följt med den danska tidningen, "forend man deri har kundet uplyse Publikum om den sande Sammenhang", — dock med den skillnaden att E. A. H. genast tog sak på bak, så att blott $\frac{1}{10}$ af exemplaren utdelades. Något "insmuglande" har dock ej varit ifråga, då jag ett par gånger underrättat Boktryckaren att Bihanget trycktes på min bekostnad, och att jag titulerade min skrift för *Bihang till Studier, Kritiker och Notiser*, kom sig deraf, att jag wille det samma publik skulle se mitt swar, som länge haft anfallet i handen.

Lund den 15 Juli 1843.

E. J. D:s Hill.

Adj. Rosenschölds lyder:

Motförklaring.

Uti sista numret af *Studier, Kritiker och Notiser* har influtit en så kallad "Förklaring", der ansvarige Redaktören till samma tidning Hr Prof. Hagberg häftigt allarmerar öfwer tryckandet af det Bihang, som i nästföregående Nr, eller Nr: 24, blifwit annonseradt och werkligen wid utdelningen åtföljt en del exemplar. Som owärdet hufwudsakligen tagit riktningen öfwer mitt hufwud och Prof. Hagberg will beskylja mig att hafwa Redaktionen owetande insmuglat artikeln, så tvingar mig min egen hederskänsla att inlåta mig i en motförklaring, som torde sätta det otillbörliga i de mot mig gjorde beskylningar i wederbörlig dager.

Först och främst får jag förklara, att icke jag utan Bihangets Författare Hr Prof. Hill varit den som hela tiden yrkat des tryckande. Detta upplyses tillräckligt af det utlåtande bemänte Professor afgifwit i sista Numret af Skånska Correspondenten, samt af den till Redaktionen af Studier, Kritiker och Notiser ställda skrifvelse. Hwad den sak hwarom här är fråga angår, kan jag icke icke läda mig annan befattning än den, att hafwa varit Prof. Hills commissiönär, och att nämnde Professor siffledne October, då han först yrkade artikeln tryckande, lemnade manuscriptet till mig war så mycket naturligare, som jag den tiden war med i Redaktionen. Att denna sednare afflog Prof. Hills anhållan att få artikeln införd i sjelfwa tidningen har wisserligen sin riktighet, men någon wägran att låta densamma medfölja som bihang, hwilket Förf. sjelf bekostade, kan jag alldeles icke påminna mig. Hwad vidare beslut blifwit fattadt är mig obekant, emedan jag fort derpå råfde i en långwarig sjukdom, som hindrade mig att deltaga i öfwerläggningarne. Att den nuwarande Redaktören bestämdt skolat nekaf Prof. Hill artikeln införande, är hwarfen i enlighet med den sednares yttrande i Skånska Correspondenten eller med des muntteliga utlåtande till mig. Hwad nu den åtgärd angår, hwaraf Prof. Hagberg gör så mycket wäfen, så får jag till sakens utredande förklara följande. Då jag tillfälligtwis besökte Prof. Hill tisdagen den 4 dennes, ytrade samme Professor, att han nu ämnade som Bihang till Studier, Kritiker och Notiser låta trycka sitt swar på Prof. Ekelunds Genmälan, och anmodade mig att lemna det på tryckeriet och sköta correcturet. Efter någon wägran, i anseende till en förestående resa, åtog jag mig likwäl commissiönens tillstånd till införandet. Jag försogade mig då genast till Boktryckaren Hr Fr. Berling, som likwäl i anseende till iråkad opafslighet, icke träffades. På tillfrågan hwem jag borde wända mig till, gaf man mig anvisning på en wis Hr Rosenquist. Jag uppsökte då samma person på Hr Berlings boktryckeri, öfwerlemnade honom manuscriptet med helsning från Prof. Hill att få desamma tryckt som Bihang till literära tidningen. Att jag här skolat yttrat, "att Adj. Agardh hade sagt att det kunde komma i Bihang", förklarar jag härmedelst för fullkomligt sanningslöft, och kan jag på ed och samwete intyga, att jag icke nämnt Adj. Agardhs namn eller ens tänkt derpå wid detta tillfälle. Läsaren torde för öfrigt sjelf inse det orimliga i den besyffning, att jag genom ett dyligt yttrande skolat haf-

wa för affigt, att "insmugla" artikeln, alldenstund Adj. Agardh lika litet är redaktör till tidningen som Prof. Hill eller jag sjelf. Om således Hr Berling kan med aldrig så många wittnen intyga, att jag helsat från Adj. Agardh, kan detta icke lända honom till någon ursäkt, eller rättfärdiga artikeln införande, så wida det skedde utan redaktörens medgifwande. Men nog härrom. Sedan jag fredags förmiddag den 7 läst första correcturet, afreste jag på eftermiddagen från staden innan andra correcturet blifwit utlemnadt, och återkom ej förr än tisdags morgon den 11 dennes. Jag hoppas således att Prof. Hagberg icke på något wis will besyfla mig att hafwa förhållit något reviderark, eller att hafwa infört annonsen "härmed följer ett Bihang", hwilket skett antingen på boktryckarens eller sättarens eget bewäg.

Öfwanstående torde nu wara tillräckligt för att ådagalägga det ogrundade i den besyffning man gjort mig att hafwa "insmuglat" artikeln. Att jag directe wändt mig till boktryckaren kan ej förewitas mig, då jag blott utträttade en commissiön för Prof. Hill; desutom finnes ingen lag som hjuder en infändare att wända sig till redaktören, som ej sällan är obekant för allmänheten. Om något obehörigt inkommer i en tidning får redaktören sjelf swara derföre, eller får han öppna process med boktryckaren, som trycker utan hans wetskap. Den storm, hwarmed Prof. Hagberg i slutet af sin "förklaring", medelst citerande af paragrafer, hotar, torde således icke stort kunna förfräcka hwarfen mig eller Prof. Hill. Hwad åter angår de obehagligheter eller olyckor Prof. Hagberg för sin egen person besarar, så tror jag åtminstone icke att hans goda namn och rykte lider det minsta genom den införda artikeln, som icke innehåller det ringaste äreröricht eller mot tryckfrihetslagen stridande, utan blott en grundlig mest wetenskaplig wedersläggning af de i Prof. Ekelunds Genmälan mot Prof. Hill gjorda besyffningar.

Daytadt den sak hwarom här är fråga icke vidare angår mig, tror jag mig likwäl böra nämna åtskilligt till des upplysning, och det med så mycket mera skäl, som Prof. Hill i anseende till en företagen resa till sin hemort tidigt söndags morgon endast i största hast hann afgifwa det yttrande, som finnes infördt i Skånska Correspondenten. Prof. Hagberg påstår att Bihangt innehåller "ett upplifwande af en tretton års gammal twist emellan twenne akademiska lärare samt misbruk af enskilda förtroenden." Det första får jag här förklara fullkomligt ogrundadt, då

bihangets innehåll aldrig förut varit tryckt och twisten således först nu blifwit börjad. Prof. Ekelunds så kallade Genmälan åter, hwarpå bihanget innehåller swar, har förut varit tryckt som ett särskildt blad, som åtföljt Maanedsskrift för Litteratur. Anledningen till des införande som bihang till Studier, Kritiker och Notiser war följande. Då under polemiken mellan Prof. Ekelund och mig, min wederypart icke wille hwad man kallar "taga reson," utan förklarade mina anmärkingar mot hans sätt att som mathematicus behandla sitt ämne "rent sanningslösa", fann jag mig föranlåten att inrycka den recension Prof. Schmidten i Köpenhamn publicerat i nys anförda danska tidning öfwer Prof. Ekelunds sednaste mathematiska arbete. Prof. Ekelund förebrädde mig då, att jag med "förakt för all ärlighet" uraktlåtit att införa hans swar på recensionen (Genmälan), och gaf härwid tillkänna, att han till Redaktionen öfwerlemnade ett exemplar deraf. (Se föregående årgång Nr 30). Jag frågar nu om jag, utan att saken å min sida skulle få utseende af partiskhet, kunde underlåta att yrka Genmälan införande i tidningen. Då således Prof. Ekelunds Genmälan, der han bestymlar Prof. Hill att vara författare till recensionen och desutom på ett obehörigt sätt kritiserar hans specimen, blifwit införd i literära tidningen på hans egen uppmaning, kan wäl ingen undra derpå, att Prof. Hill will förswara sig inför samma publik som läst angreppet. Då nu Redaktionen medgifwit införandet af Genmälan, som innehåller oförsvarliga och ogrundade beskyllningar mot Prof. Hill, men will neka denne sednare att få infört sitt swar, som desutom aldrig förut varit publicerat, så måste detta anses som ett wåld mot den enskildes rätt och påtrycker owillkorligen den literära tidningen partiandans och despotismens stämpel. Det skäl Prof. Hagberg anför som anledning till sin wägran, nemligen "att han ej wille öppna tidningens spalter för en ändlös polemik, som af förra årgången redan fortsatts genom hela tolf numror", är werkeligen eget i sitt slag. Om Prof. Hagberg tagit den minsta känneedom om den sak hwarom han ordar, skulle han funnit, att den twist, som nu blifwit öppnad genom Bihangets tryckande icke har det ringaste gemensamt med den polemik, som af förra årgången blifwit förd genom de tolf numrorna. Att den förra på sitt sätt wäckt den sednare är en sak för sig. Då Prof. Hagberg talar om "missbruk af enskilda förtroenden", så kan härmed icke menas annat än de till Prof. Hill ställda bref, hwilka som bilagor äro bifogade i slutet

af artikeln, och hvars enlighet med originalerna jag kan intyga. Af dessa äro twenne, Lit. B. och C., undertecknade af den för nära 12 år sedan aflidne Prof. Schmidten. Att publicera en af lidne persons bref är icke något owanligt, särdeles då de angå wetenenskapliga ämnen. Lit. A. deremot är undertecknad af en ännu lefwande person, men innehållet tyckes wara så oskyldigt, att jag knappast kan tro, att samma person kan finna sig förnämad af des publicerande.

Prof. Hagberg yttrar widare att han "hos Förläggaren inhiberat widare affändning af bihanget", genom hwilken åtgärd också ändamålet med artikeln tryckning till en betydlig grad blifwit förfeladt. Nu är likwäl förhållandet det, att Prof. Hagberg icke kunnat förhindra förläggaren, att i Stånksa Correspondenten och Lunds Westoblad annonsera Bihang till salu. Här frågas alltså på hwad grund Prof. Hagberg kan förbjuda Hr Gleerup, att hwart han helst behagar affända en i Commission hos honom inlemnad och på annans bekostnad tryckt artikel. Att på detta sätt wilja agera despot, anstår allraminist en så ung och nykommen Professor som Hr Hagberg.

Till slut får jag förklara följande: Emedan Prof. Hagberg, som jag aldrig wet mig hafwa gjort något för nära, utan twärtom, alltsedan hans första uppträdande i Lund, omfattat med wänskap och förtroende, på ett oförsynt sätt genom falska angifwelser sökt skada mitt goda namn och rykte inför en publik, för hwilken jag ofta uppträd och hvars aktning jag framför allt annat värderar, så affäger jag mig härmed all befattning med hans tidning, för hvars skull jag desutom uppspratt långt mera tid än den någonsin kan wara wärd. Att på detta sätt löna mig med otact, då jag kanske mer än någon annan intresserat mig för tidningens fortgång och flera gånger uppehållit densamma, då den af brist på artiklar varit nära att gå sin "strädd" till mötes, är föga hedrande för Redaktören. För öfrigt tror jag kunna trösta mig öfwer förlusten af ett literärt forum, der en despotisk styrelse utträngt den fordna republikanska, då jag hoppas att periodiska skrifter af lika så stort renommé, som Prof. Hagbergs literära tidning, skola stå mig öppna. Lund den 19 Juli 1843.

P. S. Muncé af Rosenschöld.

Med anledning af den här ofwan införda motförklaringen i afseende på hwad som rör undertecknad, får jag endast producera nedanstående intyg af Hr Rosenquist, som under min skullighet emottog manuskriptet af Hr Adj. Rosenschöld och af Sättaren, som sköter Tidningen, hwilket torde gälla lika mycket som Hr Adjunktens förnekande, och äga full giltighet, till des Hr Adjunkten förmår bewisa motsatsen. Hwar och en, som är aldrig så litet bewandrad i tryckfrihetslagen, inser lätt, att jag som Boktryckare aldrig kunde tillåta mig, att i en Tidning eller Bihang dertill, för hvars innehåll annan person ansvarar, in-

föra något, utan dennes wetskap eller medgifwande; och att det wid ifrågawarande tillfälle icke hade egt rum, om jag kunnat i ringaste mon betwifla uppgiften, att det skedde med Redaktörens eller någon medarbetares medgifwande, inses utan swårighet. Då jag flera gånger af H:r Adj. Agardh emottagit uppsatser för Tidningen, och då han, om ej ansvarig Redaktör, dock ofta biträdt Hufvudredaktören, kunde jag utan vidare betänksande emottaga ett Manuskript, som han godkänt, "och sagt kunna intagas som Bihang."

Beträffande det af Redaktionen begärda "Revider-arket", som icke erhållits, så är förhållandet dermed följande: då det ofta händer, att sista sidan wanligen innehållande notiser, skall till innehåll lämpas efter det rum, som är öfrigt, sedan de egentliga för Tidningen bestämde artiklarna fått plats, blir den underfundom sent färdig för pressen och revideras då på Tryckeriet af mig eller annan pålitlig person, för att ej genom bortskändandet förorsaka något uppehåll. Detta war nu, liksom wid flera föregående tillfällen, fallet, och då ingen anledning war att betwifla H:r Adj. Rosenschölds uppgift, ditsattes de wanliga orden "härmed följer ett Bihang."

Lund den 18 Juli 1843.

Fr. Berling.

Att H:r Adj. Rosenschöld wid afseendet af Manuskriptet till Bihaget för Tidningen Studier Kritiker etc., på undertecknad Rosenquists inwändning, att tillräckligt Manuskript redan wore för Tidningen inlemnadt, yttrade, "att Adjunkten Agardh sagt, att det kunde intagas i Bihang," det så wi af förekomsten anledning, sanningsenligt intyga. Lund den 15 Juli 1843.

M. Rosenquist.

A. Bergström.

Ytterligare har Adj. Rosenschöld till Red. af Studier och Kritiker insändt följande:

I anledning af det i Bihaget till sista Numret (Nr 29) af Lunds Weckoblad af Boktryckaren H:r Mag. Fr. Berling meddelade intyg, hwilket när man ej närmare öfwerwäger saken kunde synas särdeles graverande för mig, får jag anföra följande. Först och främst får jag göra uppmärksam derpå, att intyget är underskrifwet af 2:ne personer, som äro parter i saken, nemligen H:r Rosenquist, som emottog manuskriptet, och förtäaren Bergström, som sköter den literära tidningen. Jag kan så mycket mindre erkänna dessa båda wittnen osäfwiga, som det måste ligga i deras eget intresse, att genom något slags intyg kunna freda sig sjelfwa för åtal. Vidare är det föga sannolikt, att jag, såsom sjelf warande medarbetare i tidningen, skolat helsa från en annan medarbetare, isynnerhet som jag icke ägt den ringaste kännedom om den sednares besattning med redaktionen. Slutligen får jag göra uppmärksam på ännu en omständighet. H:r Rosenquist erkänner i intyget, att han wid emottagandet af manuscriptet icke gjort mig någon förfrå-

gan hwarifrån det kom, utan blott yttrat "att tillräckligt manuskript redan wore för tidningen inlemnadt." Jag frågar nu om det är det ringaste sannolikt, att jag, dåtsport och utan nödwändighet skolat framkomma med en osanning. För öfrigt bewisar det yttrande man will påbörda mig aldeles ingenting angående artikelns "inmugling", i synnerhet som Redaktören till literära tidningen sjelf torde få medgifwa, att han i min närvaro icke yttrat ett ord om det biträde Adj. Agardh lemnat honom. Lund den 21 Juli 1842.

P. S. Munck af Rosenschöld.

Af dessa förklaringar är det nu mera obestrifligt i dagen lagdt att bihaget till Studier, Kritiker och Notiser Nr 25 så wäl som annonsen om detsamma blifwit utan Red. tillåtelse och wetskap tryckt och således inmugladt, samt att Adj. Rosenschöld warit den, som utan Red. tillåtelse inlemnadt manuscriptet.

Swad så wäl Prof. Hill som Adj. Rosenschöld i sina förklaringar utöfwer sjelfwa hufvudsaken, Bihagets olagliga tillkomst, andragit, lemnar undertecknad naturligtwis utan afseende. En sak kan undertecknad dock ej underlåta att widröra emedan den står i sammanhang med tidningens både forna och närwarande redaktion.

Adj. Rosenschöld affäger sig nemligen i sin motförklaring "all besattning" med undertecknads tidning. Denna affäggelse är så till wida för undertecknad öfverräskande, som Adj. Rosenschöld, allt sedan undertecknad öfwertog tidningens redaktion, med densamma alls ingen besattning haft. Icke heller har den närwarande Redaktören någonsin anmodat Adj. Rosenschöld om en enda rads bidrag till sin tidning. Att tidningen ändock kan bära sig är wisserligen underligt, synnerligen då en "despotisk styrelse utträngt den forna republikanska", men nödwändigheten af en sådan beklaglig regementsförändring torde äfwen Adj. Rosenschöld wid närmare besinning kunna uträkna, om han erinrar sig den genom de tolf numvorna förda republikanska-matematiska polemiken, som med skäl wäckte allmänhetens misnöje, och i följe deraf föranledde så wäl wägranen af den nu omwistade artikelns införande, som undertecknads öfwertagande af redaktionen, ett öfwertagande utan hwilket "republikan" gått sin "strädd till mötes." Huru mycket eller huru litet en litterär tidning wid ett universitet kan wara wärd tillhör ej dess redaktör att bestämma: men hwad han wet är, att Adj. Rosenschöld ända derhän för densamma uppoffrat sig att han tagit contant betalning äfwen för sin enwisa polemik emot Prof. Ekelund.

C. A. Hagberg.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1843.

